Romano džaniben

časopis romistických studií | 19. ročník | **1/2012**

| Kimmo Granqvist[1]

Finská romština – gramatický náčrt

Abstract

In my paper, I will present a concise grammar of Finnish Romani. I will present a short sketch of phonological system. The focus on this paper is on noun and verb morphology in contemporary spoken Romani. Emphasis is on variation and language change in a situation, where the dialect is little used and a lot of variation is permitted, and virtually all speakers' dominating language is Finnish. Some of the most salient contact-induced changes are discussed, including the imposition of Finnish phonological rules, the use of Finnish cases and tenses, and the replication of Finnish morphosyntax using mainly the own resources of the dialect.

Keywords:

Finish Romani, descriptive grammar

1 Kimmo Granqvist působí jako pedagog a výzkumník na Univerzitě v Helsinkách, v Oddělení finských, ugrofinských a skandinávských studií. E-mail: kimmo.granqvist@helsinki.fi

1. Úvod

První zmínka o Romech ve Finsku pochází z roku 1559, první rozsáhlá migrace Romů do Karelie (Východní Finsko) ovšem proběhla až na konci 18. století (Miika Tervonen, osobní korespondence, 20. července 2010). Několik romských rodin se sem přistěhovalo ze Švédska na přelomu 19. století (Miika Tervonen, osobní korespondence 20. července 2010). Trasy migrace Romů do Finska jsou předmětem diskuse, panuje ale poměrně velká shoda na tom, že většina předků finských Romů dorazila do Finska právě přes Švédsko (Miklosich 1872–1880, iii: 36; Thesleff 1901, 1904; Vehmas 1961: 53; Kopsa-Schön 1996: 60). Je nicméně známo, že některé romské rodiny mají kořeny v Rusku, Polsku nebo v Maďarsku. Ve druhé polovině 19. století byly u finské romštiny dokonce popsány některé lingvistické rysy, které se u severních dialektů romštiny jinak nevyskytují, do současností se však nezachovaly.

Finská romština patří k metaskupině severních dialektů, konkrétněji k severozápadním dialektům, podobně jako německá a polská sintština. Severní inovační centrum romštiny se nachází v německy hovořících oblastech severozápadní Evropy (Matras 2002: 9). Finsko představuje geograficky izolovanou periferii této dialektní skupiny, protože je daleko od jejího inovačního centra, přičemž difuzi lingvistických prvků zde ještě zpomaluje přirozená hranice Finského a Botnického zálivu.

Od 19. století se finská romština podstatně proměnila, ať již v návaznosti na možné jazykové změny v rámci rané romštiny (např. střídání *s/h* a ztráta neurčitých markerů *vare-* a *čimoni*) nebo v důsledku vnitřní jazykové eroze. Strukturní vliv finštiny na romštinu je patrný od druhé poloviny 19. století. Projevuje se v rozsáhlém užívání a replikaci finských morfosyntaktických vzorců (Matras & Sakel 2007). Finština je rovněž zdrojem většiny abstraktních gramatických struktur jako například syntaxe, včetně slovosledu a principu pádové rekce. Kontakt s finštinou vyvolal ve finské romštině i řadu typologických změn. Romština například ztratila ty kategorie a opozice, které se neobjevují ani ve finštině. Germánský vliv je oproti tomu převážně fonologický (např. částečné rozlišování kvantity samohlásek, hláskové změny *š* > *x* (např. *šeel* > *xeel* „sto“) a lexikální. Nejobsáhlejší vrstva lexika se skládá ze skandinávských přejímek, které tvoří až 45% celého lexika (Valtonen 1968). Na druhé straně finská romština velmi „neochotně“ přejímá lexémy z finštiny, možná kvůli snaze zachovat si svou funkci jakožto tajného jazyka, případně kvůli nízké kompetenci samotných mluvčích právě v romštině, která též omezuje jejich schopnost adaptovat nové přejímky. Počet zdokumentovaných finských přejímek netvoří ani 10 % celého lexika (cca 170 slovních kořenů).

Znaky eroze se v řeči finských Romů objevily již na konci 18. století. Patřily mezi ně zejména chyby v číslovkách *ennia* „sedm“ (ve skutečnosti „devět“),

desso jek „devět“ (ve skutečnosti „jedenáct“) (Valtonen 1968: 22). Dominantním jazykem Romů ve Finsku se pak finština stala během 19. století. Na přelomu 19. a 20. století již zde romština nebyla jazykem užívaným mezi Romy ke každodenní komunikaci. Jejich opravdovým mateřským jazykem byla již finština (Thesleff 1899: 472). Jen málo romských dětí se naučilo romsky přirozeně v dětství, docházelo k tomu spíše až během dospívání. Všichni dospělí ovšem stále romštinu ovládali. (Thesleff 1899: 472; Vuorela & Borin 1998: 60; Borin 2000: 75). Po druhé světové válce navíc ztratila ve Finsku z velké části svou důležitost i tradiční povolání Romů, jako např. řemeslnictví, kovářství nebo obchod s koňmi. V důsledku toho romština ztratila i své tradičně nejvýznamnější domény a její užívání začalo rychle klesat (např. Kopsa-Schön 1996: 44; Vehmas 1961; o povoláních, Koivisto 1992; viz. Pirttisaari 2003.) V padesátých letech 20. století romštinu plně ovládalo 60 % dospělých Romů a 89 % jich bylo schopno v romštině komunikovat. V této době již byla hlavním jazykem komunikace pro převážnou většinu informátorů finština. Znalost romštiny u mladých Romů byla v této době již slabá (Vehmas 1961: 91–9, 188–9.) Pozdější výzkum sociálních úřadů v Helsinkách v roce 1979 naznačil, že romštinu ovládá dobře pouze 37 % respondentů v domácnostech, které se výzkumu zúčastnily, a pouze 21 % se jich domluví v každodenních situacích (Mustalaisasiain Neuvottelukunta 1981: 57–8). Kopsa-Schön (1996: 44) uvádí, že v devadesátých letech 20. století byli schopni plynule komunikovat v romštině pouze starší Romové. Mladí Romové, se kterými byla v kontaktu, romsky nemluvili. Hedman (2009) však tvrdí, že přinejmenším 62 % Romů ve Finsku má alespoň uspokojivou znalost romštiny.

Finská romština se používá jako jazyk ústní komunikace romské komunity, v rámci rodiny, a jako tajný jazyk (Valtonen 1968: 241). Jazyk se rovněž užívá jako prostředek k udržení disciplíny, jako prostředek napomínání, udílení rad a varování (Valtonen 1968: 214; Tolkki 1951: 264–6; Karimus 1969; Hedman 2004: 43–5). Od druhé poloviny 20. století na druhé straně získává finská romština nové, veřejné funkce jako jazyk vzdělávání, literatury, náboženství a státní správy.

V tomto článku nejprve krátce nastíním fonetiku a fonologii finské romštiny. Podrobnější popis morfologie se nachází ve třetí části, přičemž je zaměřen na nominální a verbální morfologii. Čtvrtá část pak přináší stručný přehled funkční morfosyntaxe.

2. Fonologie

2.1 Samohlásky a dvojhlásky

Finská romština má osm samohláskových fonémů /a e i o u ü æ ö/ (tabulka č. 1). Pět samohlásek /a e i o u/ je v romštině obecně původních. Samohlásky / ü æ ö / se ve finské romštině nacházejí převážně v germánských přejímkách. Všechny

samohlásky se objevují v krátké i dlouhé formě. Kvantita samohlásek je ve finské romštině distinktivní, ale funkční zatížení kvantity samohlásek není příliš silné, protože kvantita je většinou předvídatelná na základě struktury slabiky.

Tabulka 1. *Samohlásky ve finské romštině*

	Místo artikulace				
	přední		zadní		
Zavřené	i	ü	u		zaokrouhlené
Střední	e	ö	o		
Otevřené		æ		a	nezaokrouhlené

Pro finskou romštinu je charakteristické velké množství dvojhlásek. Všechny otvírané dvojhlásky vznikly prostřednictvím diftongizace dlouhých samohlásek, vyvolané kontaktem s finštinou. U dlouhých samohlásek /ee, oo, öö/ vyskytujících se v první slabice došlo v mnohých lexémech k diftongizaci na /ie, uo, üö/, např.: *dielavaa* „distribuovat“ (< šv. *del)*, *vuondros* „postel“ (< *voondros*), *skuula* / *skoola* / *skoula* „škola“ (< šv. *skola)*, *lyönös* „mzda“ (< šv. *lön)*. Zavírané nebo zavřené dvojhlásky /ee > ei, oo > ou/ se zachovaly v řadě lexémů až do druhé poloviny 19. století a během následujícího půlstoletí byly z velké části dále monoftongizovány např. srov.: *beiro* „loď“ > *beero*, *bouri* „snacha“ > *boori* atd. (Granqvist, v tisku).

Finská romština částečně přejala též finskou samohláskovou harmonii. Ve finské romštině se uplatňuje přední/zadní harmonie, takže samohlásky přední harmonie /y, ö, æ/ a samohlásky zadní harmonie /u, o, a/ se nemohou vyskytovat v rámci stejného nesloženého slova. Samohlásky /i, e/ jsou neutrální a mohou se vyskytovat v kombinaci se samohláskami přední i zadní harmonie. Většina kmenů ve finské romštině je harmonická, ale ne všechny přípony se harmonií řídí, a zejména u tvarů s více než jednou příponou ovlivňuje harmonie pouze první sufix. To je případ slovesných tvarů jako *myönt-æv-a-a* „připouštím“ a podstatných jmen jako např. *symn-æs-kier-o* „náprstek“. Pro komplexnější pojednání o samohláskové harmonii ve finské romštině viz. Granqvist (1999a).

Samohláska švarabakhti se ve FR objevuje ve stejných kontextech jako u dialektů finštiny. Samohláska švarabhakti může být vložena mezi některé souhlásky (obvykle /l, r/ a souhlásku) takže například *gulva* „podlaha“, *kurko* „svatý; neděle“ a *merknos* „značka“ se mění na *kulůva*, *kurůko* a *merěknos* (Granqvist 2002b, 2007: 201–204.)

2.2 Souhlásky

Souhlásky vyskytující se ve FR jsou uvedeny v tabulce č. 2. FR má tři skupiny ploziv (neznělé neaspirované, znělé neaspirované, neznělé aspirované), obvyklé v romštině. Existuje zde pouze jedna sada frikativ (hlásky /v, j/ nejsou v tomto článku analyzovány jako frikativy, ale jako polosamohlásky). Hláska /š/ se dnes vyskytuje pouze na malém území v jihovýchodním Finsku. Finská romština má dvě alveolární afrikáty, znělou a neznělou, ale nemá žádnou aspirovanou afrikátu. Dále ve finské romštině najdeme dvě nebo tři nazály /m, n (ŋ)/, které se nijak neliší od ostatních evropských jazyků. Likvidy /l r/ se podobají likvidám finským – /r/ je vibranta, nikoliv alveolární verberanta. Všechny souhlásky mohou být geminovány, s výjimkou aspirovaných plozív /ph, th, kh/, afrikát /č, dž/, a glotály /h/. Alofon /**ɦ**/ se vyskytuje v intervokalických kontextech (Granqvist 2002b, 2007: 68–89.)

Tabulka 2. *Souhlásky ve finské romštině*

			Místo artikulace					
			labiály	alveoláry	palatoalveo láry	palatály	velary	(glotály)
Způsob artikulace	Plozívy	neznělé neaspirované	**p**	**t**			**k**	
		neznělé aspirované	**ph**	**th**			**kh**	
		znělé neaspirované	**b**	**d**			**g**	
	Afrikáty	neznělé afrikáty		**č**				
		znělé afrikáty		**dž**				
	Frikativy	spiranty	**f**				**ɦ**	
		sibilanty		**s**	š			
	Nazály		**m**	**n**			**ŋ**	
	Likvidy	laterální		**l**				
		tremulanty		**r**				
	Polo-samohlásky	neznělé						**h, ɦ**
		znělé	**v**			**j**		

2.3 Přízvuk

Hlavní přízvuk je na první slabice jako ve finštině, např. [*ka:lo*] „černý“, [*ča:ve*] „chlapci“ (Valtonen 1968: 58; Hedman 1996). Změna umístění přízvuku s největší pravděpodobností souvisí s preferencí bimoraických prvních/přízvučných slabik, jakož i jiných jevů včetně diftongizace finálních kmenových souhlásek

a častý výskyt dlouhých samohlásek nebo dvojhlásek v počátečních slabikách. Podle Matrase (2002: 60) prodlužování samohlásek původně probíhalo nezávisle na přízvuku a korelace mezi oběma rysy se objevila až později.

3. Morfologie

3.1 Podstatná jména

Přirozenými charakteristikami podstatných jmen jsou rod, životnost a tematický status (Matras 2002: 72–73). Mluvnické kategorie zahrnují číslo (jednotné a množné), rod (mužský a ženský) a pád. Rod byl do značné míry ve finské romštině ztracen, pravděpodobně vlivem finštiny, v níž se kategorie rodu vůbec nevyskytuje. Kategorie životnosti je morfologicky vyjádřena v případě přímého předmětu (nominativ vs. nepřímý pád / obliquus) stejně jako v jiných dialektech romštiny. Nicméně užití nepřímého pádu k označení životných přímých předmětů se velmi omezilo, takže v dnešní době je rozdíl mezi životným a neživotným téměř neznatelný, alespoň v běžném hovoru. Opozice tematické (pre-evropské, tzv. oikoklitické) a atematické (evropské, xenoklitické) gramatiky a lexika ve většině idiolektů zeslábla. Flektivními kategoriemi podstatných jmen jsou ve finské romštině pád a číslo. Pádový systém se skládá ze tří vrstev: 1. vrstva: primární pády (nominativ, nepřímý pád; vokativ zanikl nejpozději na začátku 20. století); 2. vrstva: sekundární pády (dativ, ablativ, instrumentál, genitiv; lokativ v podstatě zanikl); 3. vrstva: analytická adpozice (Masica 1991: 230–235; Matras 1994a, 2002).

3.1.1 Primární pády a třídy podstatných jmen

Tabulky č. 3 a 4 ukazují třídy tematických a atematických podstatných jmen finské romštiny na základě primárních pádů nominativu a nepřímého pádu. Třídy podstatných jmen zde uvádím podle Elšíka (2000a). Hvězdička (*) označuje atematické třídy a velká písmena M a F označují rod. V rámci symbolů užitých pro tematické třídy podstatných jmen předchází symbol rodu koncovkám NOM.SG a NOM.PL, které jsou oddělené pomlčkou (–). Nominalizace zakončené na *-ben* (*chaaben* „jídlo“) a *-a* (*džaanib-a* „znalost“) nesou označení A. V rámci symbolů atematických tříd podstatných jmen je symbol rodu následován samohláskovým materiálem markeru NOM. SG. Nové třídy podstatných jmen, které vznikly jako následek analogického vyrovnávání, jsou v tabulkách značeny šedě. Tyto třídy jsou komplexní a procesy v nich probíhající si někdy navzájem odporují. Do značné míry vznikají následkem rozšíření maskulinních formantů do femininních, a tematických formantů do atematických, přičemž zároveň probíhají opačné procesy. Ty většinou zahrnují generalizaci sufixu M.OBL.SG *-es*, sufixu M.NOM.PL *-e* a sufixu OBL.PL *-en* do jiných paradigmat, přičemž tendenci se rozšiřovat má též atematický sufix F.NOM/OBL.SG *-a* .

Tabulka 3. *Třídy tematických podstatných jmen (Granqvist 2007: 369–370).*

Třída podst. jm.	Příklad	NOM.SG	OBL .SG	NOM.PL	OBL .PL
Mö-a	*rom* „Rom“	*-ö*	*-es*	*-a*	*-en*
	čil „máslo“	*-ö*	*-es*	*-ja*	*-en*
	vuudar „dveře“	*-ö*	*-es*	*-ja*	*-(j)en*
Mö-ö	*kacht* „strom“	*-ö*	*-es*	*-ö*	*-en*
		-ö	*-es*	*-e*	*-en*
		-ö	*-es*	*-i*	*-en*
Mo	*rakl-o* „syn“	*-o*	*-es*	*-e*	*-en*
Mi	*dž-ii* „srdce“	*-ii*	*-es*	*-ja*	*-en*
Mö-A	*chaaben* „jídlo“	*-ö*	*-es*	*-ja*	*-en*
Ma-A	*džaanib-a* „znalost“	*-a*	*-os-*	*-i*	*-on-*
		-a	*-a*	*-i*	*-en*
		-a	*-es*	*-i*	*-en*
Fö-A	*jang* „oheň“	*-ö*	*-a*	*-a*	*-en*
		-ö	*-a*	*-e*	*-en*
		-ö	*-a*	*-i*	*-en*
		-ö	*-es*	*-e*	*-en*
		-ö	*-es*	*-i*	*-en*
Fö-J	*pheen* „sestra“	*-ö*	*-ja*	*-ja*	*-jen*
		-ö	*-es*	*-e*	*-en*
Fi	*džuul-i* „žena“	*-i*	*-ja*	*-ja*	*-jen*
		-i	*-ja*	*-je*	*-jen*
		-i	*-jes*	*-ja*	*-jen*
		-i	*-jes*	*-je*	*-jen*
		-i	*-is*	*-ja*	*-jen*

Tabulka 4. *Třídy atematických podstatných jmen (Granqvist 2007: 370–371).*

Třída podst. jm.	Příklad	NOM.SG	OBL.SG	NOM.PL	OBL.PL
*Mo	*foor-os* „město“	*-os*		*-i*	*-en*
		-os		*-e*	*-en*
		-os	*-es*	*-i*	*-en*
		-os	*-es*	*-i*	*-in*
		-os	*-es*	*-e*	*-en*
		-os	*-es*	*-a*	*-en*
*Mi	*komun-is* „lidská bytost“	*-is*		*-ja*	*-jen*
		-is	*-es*	*-ja*	*-jen*
		-is	*-es*	*-e*	*-en*
		-is	*-es*	*-je*	*-jen*
		-is	*-jes*	*-ja*	*-jen*
		-is	*-ja*	*-ja*	*-jen*
*Me	*histor-es* „historie“	*-es*		*-ja*	*-jen*
*Mu	*papp-us* „dědeček“	*-us*		*[-ja?]* (nedoloženo)	*[-jen?]* (nedoloženo)
*Fa	*skool-a* „škola“	*-a*		*-i*	*-en*
		-a		*-ji*	*-jen*
		-a	*-es*	*-i*	*-en*
		-a	*-es*	*-e*	*-en*
		-a	*-as*	*-i*	*en*

3.1.2 Sekundární pády

Finská romština má čtyři sekundární pády: ablativ, dativ, instrumentál a genitiv. Jsou tvořeny aglutinací jejich markerů k tvarům obliqu. Markery sekundárních pádů jsou shrnuty v tabulce č. 5.

Tabulka 5. *Markery sekundárních pádů*

číslo	SG				PL	
rod	M		F		M/F	
pád	OBL	sekundární pád	OBL	sekundární	OBL	sekundární
ablativ	*-es-*	*-ta*	*-(j)a-*	*-ta*	*-(j)en-*	*-na*
dativ	*-es-*	*-ke*	*-(j)a-*	*-ke*	*-(j)eŋ-*	*-ŋe*
instrumentál	*-e-* *-es-*	*-ha* *-sa*	*-(j)a-*	*-ha*	*-(j)en-*	*-sa*
„krátký“ genitiv „dlouhý” genitiv	*-es-*	*-ko/* *-kiir-o,* *-i, -e*	*-(j)a-*	*-ko/* *-kiir-o,* *-i, -e*	*-(j)eŋ-*	*-ŋo/* *-ŋiir-o,* *-i, -e*

Lokativ finská romština ztratila – tím je mezi severními dialekty romštiny téměř unikátní. Kromě finské romštiny došlo k této ztrátě pouze v dialektech polských romských skupin Chaladitka a Polska Roma (srov. Matras 1999a:10;

Tenser 2005: 41, 2008: 60–61). V některých dialektech romštiny užívaných v Polsku a Litvě naopak s lokativem splynul ablativ, takže oba pády nesou stejné markery *-te/-de* (Tenser 2008: 61). Ještě v 19. století se s lokativem ve finské romštině pojila většina předložek:

1a.
Jou laag-in-a *koola ape kent-os-te.*
[on dát-PRS.3SG-IND šaty na dítě-OBL.SG-LOC]
„On obléká dítě."

1b.
are vaur-eη-η-e *čhēr-e-ne*
[v jiný-OBL.PL-GEN-PL dům-OBL.PL-LOC]
„v domech ostatních lidí"
(příklady Oskara Jalkia a Adolfa Ivara Arwidssona citované Valtonenem, 1968: 166).

V důsledku pozdějšího historického vývoje a kontaktu s finštinou začal nezávisle používaný lokativ morfosémanticky odpovídat finskému pádu ilativu:

2a.
Rankan-i phuu-ja-te *v-a-a.*
[krásný-F město-OBL.SG-LOC jít-PRS.1SG-IND]
„Jdu do krásného města."

2b
Ma dj-a-a *gaav-es-te.*
[já jít-PRS.1SG-IND vesnice-OBL.SG-LOC]
„Jdu do vesnice."
(Příklady Oskara Jalkia citované Valtonenem, 1968: 166).

Dnes se lokativ vyskytuje pouze v silně konzervativních idiolektech a většinou je fosilizovaný (Granqvist 2007: 368).

Ablativní marker *-tar* ztratil ve finské romštině své koncové *-r*. To bylo zachováno ještě na počátku 19. století, viz. např. poznámky Adolfa Ivara Arwidssona (1817) *djein-es-tar* [muž-OBL.SG-ABL], ale již Henrik August Reinholm ve svých poznámkách (šedesátá léta 19. století) uvádí *khangar-ia-tta* [kostel-OBL.SG-ABL], stejně jako všechny pozdější zdroje (Granqvist 2007: 387.) V sintštině má ablativní marker formu *-tar*, a – v ostatních severovýchodních dialektech, které zachovávají ablativ, *tyr/-ter* (RMS, Tenser 2008: 58).

Podobně jako některé další severní romské dialekty rozlišuje i finská romština mezi genitivem „krátkým" /*-ko*/, a „dlouhým" /*-kiir-o*/ (srov. Tenser 2008:

59). Posesivitu vyjadřuje pouze krátký genitiv. Na rozdíl od většiny dialektů romštiny u něj došlo ke ztrátě suffixaufnahme, a tím pádem k připodobnění k sekundárním pádovým markerům. Dlouhý genitiv má spíše derivativní funkci. Užívá se k derivaci přídavných jmen a různých druhů podstatných jmen, např. *berechchengiiro* „každoroční", *onnoskiiro* „spirituální", *sikjiboskiiro* „učitel", *thouviboskiiro* „pradlena"; *buttiakkiiro* „dělník"; *džooreskiiro* „elektrárna", *chaabeneskiiro* „restaurace" (Granqvist 2007: 537–543.)

Finské pády se užívají pouze sporadicky: např. nominativ plurálu (3a), partitiv singuláru (3b) a plurálu (3c), a všechny místní pády: inesiv (3d), adesiv (3e), a alativ (3f) (Granqvist, v tisku).

3.a.
Tola na tykky-n-ä kaaleet, jos hin
[oni NEG mít rád-PRS.3PL-IND Rom.NOM.PL pokud být-PRS.3SG
pengal-o čeer.
špatný-M.SG dům]
„Romové nemají rádi, když máte špatný dům."

3b.
ta Obadja džeel-o Ahabia prissi.
[a Obadja jít-PRET-M.SG Ahab-PART-SG naproti]
„a Obadja šel naproti Ahabovi ..."

3c.
vaagos kun sammas kaaleita ei-kä naa ei-kä naa
[napřed když být-PRET.1PL Rom-PART.PL NEG-CLIT NEG NEG-CLIC
paru-d-e…
NEG měnit-PRET-PL]
„napřed, když jsme byli Romové a neměnili jsme se…"

3d.
Douva hin keeneissä.
[to být-PRS.3SG gen-INESS.PL]
„Je to v genech."

3e.
Ilpolla hin čichka jiv-iba.
[Ilpo-ADESS.SG být-PRS.3SG dobrý život-NOM.SG]
„Ilpo má dobrý život."

3f.
Douva että kaal-e sik-il-as omille valpille…
[to že Rom-NOM.PL učit-PRS.3P-IND vlastní-ALL.PL dítě-ALL.PL]
„Že by Romové učili [své] vlastní děti..."

3.2 Přídavná jména

Shodu adjektivních modifikátorů s primárními pády jejich určujících podstatných jmen finská romština ztratila (Granqvist 404, v tisku). Tvary nepřímého pádu, jako např. tvar singuláru maskulina *lool-e* nebo tvar feminina/plurálu *lool-a*, zanikly nejpozději během šedesátých let 20. století (Valtonen 1968: 113; Granqvist 2007: 404). Téměř všechny ostatní severní dialekty si zachovaly pádovou shodu u adjektivních atributů (Tenser 2008: 66). V současné době existuje shoda přídavných jmen s určujícím podstatným jménem pouze v rodě/čísle. V mnoha idiolektech ale rodová shoda do velké míry zanikla zejména v atributivních a predikativních pozicích, pravděpodobně jako důsledek vlivu finštiny, např.: *pesko čäi* „malá holčička", *jeko maami* „vlastní babička", *phuro juuli* „stará žena". Často zanikla dokonce i shoda v čísle, čímž vokalické třídy adjektiv zůstaly bez koncovky, např. *phurano komuje* „staří lidé", *phurano saaki* „staré věci", *rankano gaave* „krásné vesnice". (Ariste 1938; Valtonen 1968: 58, 159–160; Granqvist 2007: 404–405.)

Tematické a atematické třídy přídavných jmen jsou uvedeny v tabulkách (6-7). Tematická přídavná jména jsou rozdělena do jedné vokalické a jedné konsonantní třídy. Atematická adjektiva mají 2-5 tříd. Tři z nich (dvě vokalické a jedna konsonantní – značeno šedým písmem) vznikly následkem analogického vyrovnávání, takže skloňování méně používaných atematických adjektiv se přiblížilo tematické vokalické třídě (srov. Granqvist 2007: 407).

Tabulka 6. *Tematické třídy adjektiv.*

		SG		PL
Třída adjektiv	Příklad	M	F	M/F
o	*bar-o* „velký"	*-o*	*-i*	*-e*
ø	*kuch* „drahý"	-ø	-ø	-ø

Tabulka 7. *Atematické třídy adjektiv.*

		SG		PL
Třída adjektiv	Příklad	M	F	M/F
*o	*čichk-o* „dobrý"	*-o*	*-o*	*-a*
	besk-o „malé"	*-o*	*-i*	*-a*
	broosn-o „hrdý"	*-o*	*-i*	*-e*
*ø	*stöt* „krátký"	-ø	-ø	-ø/ *-i*
*V	*froomi* „zbytečný"	-ø	-ø	-ø

Extenze *-on-* (např. *siiv-on-en-ge* [Neromové-EXT-OBL-PL-DAT]), pocházející z tvaru atematického adjektivního nepřímého pádu v rané romštině, se ve finské romštině rozšířila do některých tematických přídavných jmen a zájmen.

Komparativ je u adjektiv odvozen příponou *-ide*, např.: *bar-o* „velký“ > *bar-ide* „větší“, *kuch* „drahý“ > *kuchch-ide* „dražší“. Koncové *–r* původní komparativní přípony (< *-ider-*, srov. esej Krisfrida Ganandera (Ganander 1779): *fed-ider* „lepší“) se ztratilo pravděpodobně současně s ablativním markerem. Superlativ je tvořen analyticky prostřednictvím částice *koni*, např.: *koni bar-ide* „největší“, *koni kuchch-ide* „nejdražší“ (Granqvist 2007: 544). Částice *koni* má pravděpodobně souvislost s částicemi *kono* a *kon* užívaných v německé a české romštině (srov.: něm. rom. *kohn fedidir* „nejlepší“, čes. rom. *kono phureder rom* „nejstarší muž“, oba příklady Sampson 1968: 151). Valtonen (1968: 214) zaznamenal také užívání tvaru *saari-de* „ze všech“.

3.3 Zájmena

Osobní zájmena mají stejné pádové koncovky jako podstatná jména. 1. a 2. osoba singuláru vystupuje také v pozici reflexivního zájmena. U třetí osoby existuje samostatné reflexivní zájmeno pro jednotné a množné číslo. Ne všichni mluvčí užívají třetí osobu feminina *joj* „ona“. Zejména jiné než nominativní tvary zájmena *joj* bývají většinou nahrazeny odpovídajícími formami maskulina *jou*.

Původní formy 1. a 2. osoby posesivních zájmen (*maro/mo*, *tiro/to, amaro*, *tu-maro*) byly v konzervativních idiolektech užívány až do sedmdesátých let 20. století, od té doby jsou ale nahrazovány genitivem osobního zájmena (*mango*, *tukko*, *amengo*, *tumengo*), pravděpodobně podle finského modelu (srov. *minun*, *sinun*, *meidän*, *teidän*, což jsou genitivy osobních zájmen). Krátké reflexivní zájmeno *po* bylo během 19. století nahrazeno genitivem *pesko/pengo* (Granqvist, v tisku).

Finská romština má třístupňový systém ukazovacích zájmen, podobně jako finština: *dauva* „toto“, *kouva* „tamto“, *douva* „to“ (srov. finské *tämä* „toto“, *tuo* „tamto“ , *se* „to“). Finská romština kdysi používala původní čtyřstupňový systém demonstrativ, ale čtvrté zájmeno *kava* „konkrétně tamto“ zaniklo během druhé poloviny 19. století (Granqvist, v tisku). Ukazovací zájmena ve finské romštině nemají žádnou specifickou formu pro ženský rod. Kromě toho jsou zde zachována nejméně tři nesklonná zájmena: *(a)da* „toto“, *(a)do* „to“, *(a)ka* „(konkrétně) tamto“; *(a)ko* „tamto“ nebylo zdokumentováno (Granqvist, v tisku.)

Tázací zájmena zahrnují: *kaj* „kde“, *kaana* „kdy“, *katta* „odkud“, *koon* „kdo“, *sar* „jak“, *sa(a)vo* „jaký“, *so* „co“, *soske* „proč“. *Koon* se skloňuje pravidelně jako *daad* „otec“ a *sa(a)vo* jako *raklo* „chlapec“. *So* má defektivní pádové paradigma. Ostatní tázací zájmena jsou nesklonná.

Neurčitá zájmena jsou uvedena v Tabulce (8), s použitím modelu navrženého Haspelmathem (1997), a použitého Elšíkem a Matrasem v databázi RMS (2001a). Zvláštní neurčitý marker *čimoni* „něco“ (zdokumentovaný pro severovýchodní dialekty, Tenser 2008: 275) ve finské romštině zanikl opět ve druhé polovině 19. století. Moderní finská romština používá výhradně marker *či*. Marker *vare-* (< rumunské *oare;* zdokumentovaný pro severovýchodní a centrální dialek-

ty, Tenser 2008: 275), pocházející z rané romštiny, se ve finské romštině ztratil pravděpodobně na začátku 20. století. Indefinita volného výběru jsou kalkována z finštiny (*vaikka* „přestože“ + tázací zájmeno/tázací zájmeno + *vaan*[2] „ale“), např. *vachkaso* = *vaikka mitä*, *soobi* = *mitä vaan* „cokoli“.

Tabulka 8. *Neurčitá zájmena ve finské romštině.*

	Specifická	Negativní	Volný výběr	Univerzální
Marker	*či* „nějaký“	(negativní spona)	*vachkaso, soobi* „jakýkoli“	*sakko* „každý“ *saaro* „všechno" *hilo* „celé“
Osoba	*č ek* „někdo“	*naa ček* „nikdo“	*vachkakoon, koonbi* „kdokoli“	*sakkoiek, sakkaiek* „každý“ „každý“
Věc	*či* „něco“	*naa či* „nic“	*vachkaso, soobi* „cokoli“	*saaro* „všechno“
Místo	*čeeni* „někde“	*naa čeeni* „nikde“	*vachkakai* „kdekoli“	*sakkotheeni* „všude“
Čas	*paargong* „někdy“	*naa čekkar* „nikdy“	*vachkakaana* „kdykoli“	*alti* „vždy“
Způsob	(nedoloženo) „nějak“	(nedoloženo) „nijak“	*vachkasar* „jakkoli“	(nedoloženo) „všelijak“

3.4 Číslovky

3.4.1 Základní číslovky

Stejně jako v jiných dialektech romštiny v Evropě jsou číslovky 7 až 9 a číslovka 30 řeckého původu. Číslovky 7 až 9 jsou někdy vyjádřeny formou odečtení: *jek fot dech* (10 – 1 = 9). Číslovky 11 až 19 a 21 až 29 jsou vytvořeny jako součty: *dech o jek* (10 + 1 = 11), *bich ta duj* (20 + 2 = 22). Číslovky 40 až 90 jsou vyjádřeny jako součiny, například *eftavardech* (70 = 7 x 10). Číslovka 500 se vedle tvaru *pangch cheel* „pět set“ vyskytuje také ve formě *pach aadur* „polovina z tisíce“.

1 *jek*	10	*dech*	100	*cheel*
2 *duj*	20	*bich*	1000	*aadur*
3 *triin*	30	*triijana*	1000000	*miljon*
4 *staar*	40	*stavardech*		
5 *pan(g)ch*	50	*pangchvardech*		

2 V hovorové mluvené finštině, v psané standardní finštině *vain* „pouze“.

6	*chou*	60	*chovardech*
7	*efta, ehta*	70	*eftavardech*
8	*ochta*	80	*ochtavardech*
9	*enja*	90	*enjavardech*

Tematické číslovky jsou v atributivní pozici nesklonné, ale v nominální pozici se skloňují jako podstatná jména. Není zde rodová shoda. V kombinaci s číslovkami většími než 1 je – stejně jako ve finštině – možné u následujících podstatných jmen použít vedle plurálu i singulár: „dvě sestry" – *duj pheen* [dvě sestra-NOM.SG] / *duj phen-ja* [dvě sestra-NOM.PL] (srov. finský partitivní singulár v *kaksi <u>siskoa</u> „dvě sestry"*), „tři děti" – *triin kent-os* [tři dítě–NOM.SG] / *triin kent-i* [tři dítě-NOM.PL], „čtyři děti" – *staar valp-os* [čtyři dítě-NOM.SG] / *staar valp-i* [čtyři dítě-NOM.PL] atd. (Granqvist 2007: 324).

3.4.2 Řadové číslovky

Stejně jako v romštině obecně, i ve finské romštině jsou řadové číslovky odvozeny od číslovek základních pomocí přípony *-to*, například *jek-to* „první", *duj-to* „druhý", *pangch-to* „pátý" atd. Řadové číslovky *trit(t)o* „třetí" a *start(t)o* „čtvrtý" vykazují určité nepravidelnosti: samohlásky jsou krátké, může se zde objevit geminace, nazála v *triin* odpadá. Pro význam „první" se užívá i výraz *vaaguno* a jeho kratší forma *vaago*. Stejně tak *vauro* se používá pro význam „druhý". Řadové číslovky se skloňují jako přídavná jména v přívlastkové pozici a jako podstatná jména v nominálním užití – srov. příklady 4 a, b.

4a.
Douva vaagun-o čeer s-as doori aro Värtsilä.
[Ten první-M.SG dům být-PRET.3SG tam v Värtsilä]
„První domov byl ve Värtsilä."

4b.
Jou au-l-o vaagun-es-ke.
[on přijít-PRET-M.SG první-OBL.SG-DAT]
„Přišel první."

3.5 Slovesa

3.5.1 Spona

Sloveso *s-/h-* „být" funguje jako standardní spona. Má pouze indikativní tvary přítomného a minulého času (tabulka č. 9). Jeho paradigma v konjunktivu, kondicionálu a imperativu doplňuje tvar *aachch-* „být". *Aachch-* se rovněž vyskytuje

v indikativu spolu s *s-/h-*. V analytickém futuru se užívá *v-* „přijít" jako pomocné sloveso. Slovesa *s-/h-* a *aachch-* fungují jako pomocná slovesa v analytickém perfektu a plusquamperfektu a také v analytickém prézentu. V přítomném čase se používá záporný tvar *naa* „ne", ale v minulém čase *na* + afirmativní tvar, s výjimkou 3. osoby singuláru a plurálu, kde se užívá *naas*. Zápory jako *na som* „nejsem" se užívají pouze sporadicky.

Tabulka 9. *Časování spony.*

			Negativní tvar	
	Přítomný čas	Minulý čas	Přítomný čas	Minulý čas
SG 1	*s-om*	*somm-as*	*naa*	*na somm-as*
2	*s-al*	*sall-as*	*naa*	*na sall-as*
3	*h-in*	*s-as*	*naa*	*naas*
PL 1	*s-am/ s-ommas*	*samm-as/ somm-as*	*naa*	*na samm-as/ na somm-as*
2	*s-an*	*sann-as*	*naa*	*na sann-as*
3	*h-in*	*s-as*	*naa*	*naas*

3.5.2 Lexikální slovesa

Kategorie skloňování

Ve finské romštině mají slovesa pouze aktivní tvary. Finská romština též postrádá syntetické pasivum používané v některých jiných dialektech romštiny. Pasivum je vyjádřeno neosobně nebo perifrasticky prostřednictvím struktur gramatikalizovaných vlivem finštiny. Slovesný vid není ve finské romštině vyjádřen morfologicky. Perfektivní vid/marker minulého času byl zredukován na pouhý marker minulého času. Flektivní kategorie dokonavých sloves ve finské romštině zahrnují čas, kategorii shody osoby a čísla a kategorii způsob (Pirttisaari 2002, 2005; Granqvist 2007: 414–420). Slovesné paradigma je načrtnuto v Tabulce 10.

a) Čas

Lexikální slovesa mají ve finské romštině dva syntetické časy – přítomný (*čeer-a-a* [dělat-PRS.1SG-IND]) a préteritum (*čer-d-om/mas/* [dělat-PRET-1SG]). Moderní préteritum je ve finské romštině výsledkem diachronického sloučení historického préterita a plusquamperfekta. Finská romština má navíc dva analytické časy, perfektum (*s-om/h-in čer-d-om* [být-PRS.1SG/3SG dělat-PRET-1SG]) a plusquamperfektum (*s-omm-as/s-as čer-d-om* [být-PAST.1SG/3SG dělat-PRET-1SG]). Finská romština nemá morfologicky vyjádřený budoucí čas.

Ten se vyjadřuje pomocí indikativu přítomného času, nebo perifrasticky. Pro všechny čtyři časy existují pouze tvary indikativu, zatímco kondicionál má formy přítomného času a perfekta, podobně jako ve finštině. Konjunktiv a imperativ má jen tvary přítomného času (Pirttisaari 2002: 147–155; Granqvist 2007: 415–416).

b) Osoba a číslo
Indikativ, subjunktiv a kondicionál přítomného času se ve finské romštině plně skloňuje podle osoby a čísla. Určité tvary préterita se objevují společně s tematickými participii, případně jsou jimi doplněny, v 3.SG a 2/3.PL, kde vykazují shodu s podmětovou nominální frází v čísle a vzácně v rodě (nikoli ale v osobě). Imperativ má pouze tvar 2.SG. Nezávisle užitý konjunktiv funguje jako tvar 2.PL (Pirttisaari 2002, 2003; Granqvist 2007: 416–417).

c) Způsob
Lexikální slovesa mají ve finské romštině čtyři způsoby: indikativ, konjunktiv: *čeer-aa-ö* [dělat-PRS.1SG], kondicionál: *čeer-a-as* [dělat-PRS.1SG-CND] a imperativ *čeer-ö* „dělej". „Dlouhý" tvar přítomného času zakončený na *-a* se užívá jako indikativ přítomného času. Finská romština morfologicky rozlišuje mezi indikativem a konjunktivem (= „krátký", tj. bezkoncovkový tvar prézentu) (Granqvist 2007: 417).

Nejdůležitější neurčité tvary sloves jsou ve finské romštině minulá příčestí. Finská romština zachovává atematická příčestí *-men*. Kromě toho se v některých idiolektech vyvinul „nový" infinitiv (Brandt-Taskinen 2001; Pirttisaari 2002, 2003, 2004a, 2004c; Granqvist 2007: 417–418, 439).

Tabulka 10. *Schéma syntetických tvarů sloves ve finské romštině* (upraveno z Granqvist 2007: 419).

způsob	indikativ			kondicionál	konjunktiv	imperativ
		préteritum				
čas	přítomný	historické préteritum	historické plusquamperfektum	přítomný	přítomný	přítomný
1 SG						
2 SG						
3 SG		(zčásti)	= PERF			
1 PL		(zčásti)	(zčásti)			
2 PL		(vzácně)	(nedoloženo)			=
3 PL						SUBJ2PL
tématický status		tématická	atématická			
M.SG						
F.SG						
PL						

Kmeny

Prézentní kmen je nezměněným slovesným kořenem nebo slovesným kořenem, ke kterému byl připojen valenční marker nebo adaptační marker přejímek (srov. Matras 2002: 135). Kmen préterita vzniká nahrazením nulového markeru prézentního kmene markerem préterita. V souvislosti s moderní finskou romštinou je vhodnější hovořit spíše o préteritních než o perfektivních kmenech, protože finská romština přestala rozlišovat morfologický slovesný vid. Marker préterita má sedm alomorfů /-t-, -l-/-n-, -d-, -id-, -diil-,-diin-/. Jejich distribuce je do značné míry podmíněna fonologicky, ale výběr ovlivňují také další faktory, jako je valence a osoba – viz tabulka č. 11 (srov. Matras 2002: 138, k préteritu ve finské romštině viz Koivisto 1987: 171; Hedman 1996: 140–142; Pirttisaari 2002, 2003; Granqvist 2005, 2007: 424–427). Dvojité přípony *-diil-/-diin-* se objevují převážně u sloves, v nichž je explicitně vyjádřena intranzitivita (prostřednictvím lexikální derivace) (Pirttisaari 2002: 80, 135; Granqvist 2007: 427–428). Markery préterita *-n-* a *-diin-* jsou omezeny na tvary 2/3PL.

Tabulka 11. *Markery préterita a jejich distribuce (upraveno z Granqvist 2007: 425).*

	Marker préterita	Fonologické podmiňování	Kódování valence	Osoba	Příklad	Glosa
primární slovesa	*-t-*	*-s*	ø		*khos-t-*	utřít-PRET
		-ch	ø		*koch-t-*	přísahat-PRET
	-l-/-n-	*-k*	ø	2/3 PL: -n-	*dik-l-*	vidět-PRET
		-g			*mang-l-*	prosit-PRET
		-m			*kam-l-*	chtít-PRET
		-n			*phen-l-*	říct-PRET
		-V			*chaa-l-*	jíst-PRET
	-d-	jinde	ø		*čer-d-* *traad-id-*	dělat-PRET jet-PRET
derivovaná tranzitiva					*rakka-d-*	říct-PRET
derivovaná intranzitiva	"dvojitá přípona" *-diil-/-diin-*	jinde	explicitní vyjádření intranzitivity	*2/3PL:* -diin-	*vandr-u-diil-*	cestovat-INTR-PRET

Kmen préterita je tvořen pomocí spojovací samohlásky *-i-* + markeru *-d-*: a) v některých slovesech, jejichž kmen je zakončen *-n-*: *džaan-*> *džaan-id-* „vědět“, *rann-* > *rann-id-* „psát“); b) v některých slovesech, jejichž kmen je zakončen vokálem (v) *staav-* > *staav-i* – ~ *stau-D-* „chodit“, *thou-*> *thouv-id-* ~ *thon-d-* „mýt“); c) v složených slovesech, jejichž kmen je zakončen *-d-* (*phord-*: *phord-id-* „foukat“, *rood-*: *rood-id-* „hledat“ atd.); d) u sloves s prézentním kmenem zakončeným konsonantickou skupinou (*džamb-*: *džamb-id-* „zpívat“, *prast-*: *prast-id-* „běžet“ atd.) (Granqvist 2007: 426).

U sloves *d-* „dát“, *l-* „vzít/dostat“ a *pi-* „pít“ jsou markery shody v osobě u neparticipiálního minulého času připojeny přímo k prézentnímu kmeni pomocí spojovací samohlásky *-i-* (nebo *–iij-*), např. *d-iijom* [dát-1SG], *l-iijal* [vzít/dostat-2SG], *p-ii-jam* [pít-1PL]. Minulá příčestí vycházejí z prézentních kmenů rozšířených o *-iil-/-iin-*, např. *d-iil-o* [dát-M.SG], *l-iin-e* [vzít/dostat-PL]. (Granqvist 2007: 459.) Jediné nepravidelné/supletivní kmeny préterita jsou *džeel-/džeen-* „šel“, *muul-/muun-* „zemřel“ (Matras 2002: 143). Supletivní kmeny préterita *peel-/peen-* „spadl“ a *suut-* „spal“ se již neužívají (Pirttisaari 2002: 132, 346; Granqvist 2007: 345–346).

Markery shody v osobě

a) Prézens

Finská romština rozlišuje v přítomném čase mezi konsonantními a vokalickými kmeny. U tří sloves, které mají vokalický kmen (*dža-* „jít“, *cha-* „jíst“, *sa-* „smát se“), se markery shody v osobě připojují přímo ke kmeni bez spojovací tematické samohlásky. Markery shody v osobě jsou uvedeny v tabulce č. 12. Marker 1SG ztratil své koncové *-v-* a samohláska *-a-* prošla v konjunktivu vyrovnávacím prodloužením. Hláska *-s* přechází v indikativu v markerech 2SG a 1PL do *–h–*. Toto je výběr *in situ* z možností vyskytujících se v rané romštině (Matras 1999d). V 1PL došlo v konjunktivu k rozšíření markeru 2/3PL do 1PL, kde se tedy už neužívá marker rané romštiny *-as*.

Tabulka 12. *Markery shody v přítomném čase (indikativ/konjunktiv).*

	Konsonantní kmeny	Vokalické kmeny
SG 1	*-a-/-aa*	*-a-/-a*
2	*-eh-/-es*	*-h-/-s*
3	*-el-*	*-l-*
PL 1	*-ah-/-en*	*-h-/-n*
2	*-en-*	*-n-*
3	*-en-*	*-n-*

Další analogické vyrovnávání má za následek větší míru synkretismu v paradigmatech přítomného času: zejména markery 3SG se rozšířily do 3PL, podobně jako v mluvené finštině (Granqvist 2007: 346–439).

Primární slovesa, jejichž kmen je zakončen hláskou *-r-* mají často zkrácené tvary indikativu a kondicionálu v 3SG a 2/3PL (pouze některá slovesa), např. *čerr* – [dělat-IND = on/ona], *kur-n-a* [bojovat-PRS.2/3-IND] (Granqvist 2011: 99). Ve tvarech 3SG a 2/3PL indikativu a kondicionálu se u odvozených tranzitiv často užívají koncovky *-il-a* a *-in-a*, např. *rakk-il-a/rakk-in-a* [mluvit-PRS.3SG-IND], *bikn-in-as* [prodat-PRS.2/3PL-CND] (Granqvist 2011:

99–100). Tvary 3SG a 2/3PL indikativu a kondicionálu odvozených intranzitiv mají také sklony ke kontrakci, např. *vandru-l-a* [cestovat-PRS.3SG-IND], *haju-n-as* [rozumět-PRS.2/3PL-CND] (Granqvist 2011: 102).

Paradigma konjunktivu je v mnoha idiolektech zjednodušeno tak, že marker 3SG je generalizovaný buď do všech tvarů singuláru nebo do celého paradigmatu, čímž vzniká „nový infinitiv" (Boretzky 1996b, 2002: 161; k finské romštině viz Brandt-Taskinen 2001: 56–57). Např.:

5a.
Me kamm-a-a *(te) čeer-el.*
[Já chtít-PRS.1SG-IND (COMP) dělat-PRS.3SG/INF]
„Chci dělat."

5b.
Tume kamm-en-a *(te) čeer-el.*
[Vy chtít-PRS.2PL-IND (COMP) dělat-PRS.3SG/INF]
„Vy (pl.) chcete dělat."

Zejména stažené nebo zkrácené tvary (in-*il-a* a *-in-a*) se v konjunktivu nevyskytují.

b) Préteritum
Markery shody v osobě v minulém čase (tabulka č. 13) jsou konzervativní. Jotace je zachovaná pouze v préteritech typu *-l-*. Finská romština patří k těm dialektům romštiny, ve kterých je laterální *-l-* plně asimilováno s následující jotací, např. **dikljom* > *dikjom* (Granqvist 2007: 445, srov. Matras 2002: 140–141). Ve druhé osobě plurálu nastal ve finské romštině diachronický posun od *-en/-an* k *-e*, analogicky s markerem 3PL (Granqvist, v tisku.)

V 2/3PL jsou participiální préterita pravidelná. Ve třetí osobě singuláru mezi sebou participiální a ne-participiální (*-as*) préterita soupeří u sloves pohybu *aulo* „přišel" (někdy *veelo*) a *džeelo* „odešel" a u několika dalších sloves *diilo* „dal", *liilo* „vzal" / „dostal", *piilo* „vypil", *muulo* „zemřel". Tvary *aachto* „byl", *bechto* „seděl" a *nachto* „utekl" se užívají pouze adnominálně. Tvary *pelo* „spadl", *rundlo* „zakřičel" a *suto* „spal" se ve finské romštině neužívají. (Granqvist 2010b.)

Tabulka 13. *Markery shody v minulém čase*

SG 1	*-(j)om*
2	*-(j)al*
3	*-(j)as/-o*
PL 1	*-(j)am/-(j)ommas*
2	*-e*
3	*-e*

Finské markery shody v osobě, stejně jako přípony způsobu využívá finská romštině jen zřídka, např. v indikativu přítomného času a v préteritu (1PL). Srovnej příklady (6a-c) s finskými tvary *ole-n* [být-PRS.1SG], *vie-t* [vzít-PRS.2SG] a *sall-i-mme* [dovolit-IMPF-1PL].

6a.
Me aachchaa-n tota viiskymmentä kuus.
[Já být-PRS.1SG dobře 56]
„Je mi skoro 56."

6b.
Mihin tu rikavaa-t daala?
[Kde ty brát-PRS.2SG je]
„Kam je bereš?"

6c.
Uuna-d-omme leen tukko naav-esk-o voll-a-ha.
[My dovolit-PRET-1PL oni-OBL tvé jméno-OBL.SG-GEN síla-OBL.SG-INSTR]
„Dovolili jsme jim (to) s mocí tvého jména."

Finské *olla* „být" se někdy užívá jako pomocné sloveso v perfektu a plusquamperfektu namísto *s-/h-* a *aachch-*. Srovnej příklad (7a) s finskou strukturou *ole-n opettanut* [být-PRS.1SG učit-ACT.2.PTCP] a (7b) s finským tvarem *ol-i tehnyt* [být-IMPF.3SG dělat-ACT.2.PTCP].

7a.
No me oo-n leen sikja-d-ommas.
[No já být-PRS.1SG oni-OBL učit-PRET.1PL]
„No, já jsem je učil."

7b.
Triin butt-i oli čer-d-as.
[Tři práce-NOM.SG byl udělat-PRET.3SG]
„Dělal tři práce."

ZPŮSOB

Finská romština má dva morfologicky vyjádřené způsoby: indikativ a kondicionál (tabulka č. 14). Indikativ je vyjádřen příponou *-a*, která v rané romštině fungovala jako marker přítomného/budoucího času. Kondicionál je ve finské romštině syntetický. Je vyjádřen „markerem vzdálenosti" (*remotness marker*) *-as*,

vychází tedy z morfologického imperfekta. Tato změna je součástí rozsáhlé rekonstrukce slovesného systému během 18.- 19. století (Granqvist, v tisku). Morfém *-as* funguje jako marker času výhradně u slovesa *s-/h-* „být". V préteritu lexikálních sloves (= historická plusquamperfekta) je totiž morfosemanticky prázdné, např. *čer-d-all-as* = *čer-d-al* [dělat-PRET-2SG] (Granqvist 2005; Pirttisaari 2002: 148). Konjunktiv značí ve finské romštině neexistence zjevného markeru způsobu. Imperativ 2SG má nejčastěji formu slovenského kmene, který je občas mírně morfofonologicky modifikován. U některých sloves jsou imperativy navíc značeny pomocí přípony *-e*, např. *džamb-e* [zpívat-IMP.SG], *traad-e* [jezdit-IMP.SG].

Tabulka 14. *Morfologické vyjadřování způsobu (adaptováno z Granqvist 2007: 452).*

	Způsob			
Čas	Indikativ	Kondicionál	Konjunktiv	Imperativ
Přítomný čas	*-a*	*-as*	–	–
Minulý čas	–	–	–	–

Analytické časy

Ve finské romštině mají slovesa čtyři analytické časy: perfektum a plusquamperfektum, přítomný a budoucí (Pirttisaari 2002: 147–155, 162–163; Granqvist 2007: 455–458). Perfektum a plusquamperfektum jsou z těchto časů nejvíce gramatikalizované (tabulka č. 15).

a) Perfektum a plusquamperfektum

Perfektum a plusquamperfektum sestávají ze spony jako pomocného slovesa a préterita hlavního slovesa. Hlavní sloveso se vždy v osobě a čísle shoduje s podmětem. Pomocné sloveso *s-/h-* se může buď skloňovat v osobě a čísle, nebo se může jednat o nesklonný tvar 3. osoby. V perfektu se užívají tvary přítomného času pomocného slovesa, v plusquamperfektu se užívají tvary minulého času pomocného slovesa. Občas se užívají také konstrukce se sponou + atematickým participiem.

b) Přítomný čas

Analytický přítomný čas se skládá z tvaru přítomného času spony a z příčestí minulého.

c) Budoucí čas

Budoucnost se ve finské romštině obvykle vyjadřuje pomocí tvarů přítomného času. Jako perifráze budoucnosti jsou zdokumentovány i různé slabě gramatikalizované analytické konstrukce. Nejčastěji užívaná konstrukce se skládá ze slovesa *v-* „přijít" jako pomocného slovesa a z hlavního slovesa v konjunktivu.

Tabulka 15. *Analytické časy ve finské romštině*

Perfektum

Konstrukce	Příklady	Glosy
a) spona + préteritum	*s-om tšer-d-om*	být-PRS.1SG dělat-PRET.1SG
b) 3SG spona + préteritum	*h-in tšer-d-om*	být-PRS.3SG dělat-PRET-.SG
c) spona + atematické příčestí minulé	*s-om be ŋŋ -imen*	být-PRS.1SG sedět-ATEM.PTCP

Plusquamperfektum

Konstrukce	Příklady	Glosy
a) spona + préteritum	*s-omm-as tšer-d-om*	být-PRET.1SG dělat-PRET.1SG
b) 3SG spona + préteritum	*s-as tšer-d-om*	být-PRET.3SG dělat-PRET.1SG
c) spona + atematické příčestí minulé	*s-omm-as be ŋŋ -imen*	být-PRET.1SG sedět-ATEM.PTCP

Prézens

Konstrukce	Příklady	Glosy
spona + (minulé) tematické participium	*s-om ster-d-o*	být-PRS.1SG stát-PRET-M.SG

Futurum

Konstrukce	Příklady	Glosy
„přijít“ + konjunktiv	*v-a-a (te) tšeer-aa*	přijít-PRS.1SG-IND (COMP) dělat-PRS.1SG

Modální slovesa

Tabulka č. 16 shrnuje některá modální slovesa používaná ve finské romštině. Finská romština nahradila neosobní modální slovesa v rané romštině (< **ašti*, **na-ašti* a *šaj*) finskými přejímkami *vojuv- / voipuv-* „moci“ a sémanticky modifikovaným slovesem *hajuv-* „chápat, moci“. Deziderativ je ve finské romštině vyjádřen prostřednictvím *kamm-* a *bachch*, gramatikalizovaného z původního významu „milovat“ a „prosit“. Schopnost je vyjádřena výrazem *osuv-*, což je přejímka z finštiny. Obligativní a necesivní konstrukce jsou založeny na modálních slovesech germánského původu. Existují dva konkurenční konstrukční typy: jeden s modálním slovesem skloňovaným podle osoby/čísla a druhý s neosobním modálním slovesem (v 3SG) a nevyjádřeným předmětem v nepřímém pádu (někdy v dativu nebo jiném pádu) (Matras 2002: 167; Granqvist 2007: 464–470).

Tabulka 16. *Modální slovesa ve finské romštině.*

Potenciál	*Me voipuv-a-a / vojuv-a-a te piiv-aa.* Já moci-PRS.1SG-IND COMP pít-PRS.1SG	„Můžu pít.“
Deziderativ	*Me kamm-a-a / bachchaa te piiv-aa.* Já chtít-PRS.1SG-IND COMP pít-PRS.1SG	„Chci pít.“
Schopnost	*Me hajuv-a-a / osuv-a-a te piiv-aa.* Já vědět/mít-PRS.1SG-IND COMP pít-PRS.1SG	„Já vím, jak pít.“
Obligativ	*Me mostuv-a-a / moste / mote te piiv-aa.* Já muset-PRS.1SG-IND COMP pít-PRS.1SG *Maan mostu-l-a / moste / mote te piiv-aa.* Já-OBL muset-PRS.3SG-IND COMP pít-PRS.1SG	„Musím se napít.“
Necesiv	*Me hyövuv-a-a te piiv-aa.* Já potřebovat-PRS.1SG-IND COMP pít-PRS.1SG *Maan hyövu-l-a te piiv-aa.* Já-OBL potřebovat-PRS.3SG-IND COMP pít-PRS.1SG	„Potřebuji se napít.“

Finská modální slovesa se často užívají v obligativu (viz 8a-c), necesivu (viz 9a-b) a potenciálu (viz 10):

8a.
Nyt pitää aachch-es rankan-e.
[teď muset být-PRS.2SG/INF hodný-ADV]
„Teď musíš být hodný.“

8b.
Pitää aachch-el ajasaav-e papr-i.
[muset být-PRS.3SG/INF tak-PL papír-NOM.PL]
„Musí existovat takovéto papíry.“

8c.
Leen pitas sikjav-en.
[oni-OBL měli by učit-PRS.3PL]
„Měli by je učit.“

9a.
Ei tarvii olla buut valp-i.
[NEG potřebovat být mnoho dítě-NOM.PL]
„Není nutné mít hodně dětí.“

9b.
Na haju-tiin-e ei-kä tarvinnu hajuv-el-kaa.
[NEG rozumět-PRET.PL NEG-CLIT potřebovat rozumět-PRS.3SG/INF-CLIT]
„Nerozuměli a ani nemuseli."

10a.
Voi-han doola aachch-es vaur-o lau.
[může-CLIT oni být-PRS.2SG/INF jiný-M.SG slovo]
„Možná bude jiná práce."

Participia

Finská romština má dva druhy příčestí: a) tematická, založená na kmenech préterita, jejich možných rozšířeních a adjektivních koncovkách, např. *khar-d-o* „volaný", *bach-t-o* „žádaný", *phen-l-o / phel-l-o* „řečený", *sikju-diil-o* „učený"; b) atematická založená na přítomném kmeni a koncovkách odvozených z řečtiny *-imen*, např. *khaar-imen*, *bachch-imen*, *phenn-imen*, *sikj-imen* (Pirttisaari 2002, 2003, 2005). Ve finské romštině jsou participia velmi často slovesná: 98 % tematických participií je používáno jako participiální préterita, predikáty nebo hlavní slovesa v analytických časech (Granqvist 2011, 471–472).

Pasivum

Finská romština postrádá syntetické pasivum. Pasivum je zde vyjadřováno různými gramatikalizovanými aktivními tvary (Valtonen 1968: 145; Koivisto 1987: 232; Hedman 1996: 137; Granqvist 2005, 2007: 477–480; Pirttisaari 2002: 156–164, 2004c). V přítomném čase a préteritu se užívají gramatikalizované tvary 3PL a 1PL (podobně ve finštině, kde se používají tvary přítomného času pasiva a imperfektních tvarů), např. *džabb-en-a* [zpívat-PRS.3PL-IND], *paruv-ah-a green* [změnit-PRS.3PL-IND kůň.OBL.PL] „koně jsou měněni". Ekvivalenty finského perfekta a plusquamperfekta ve finské romštině jsou analytické časy sestávající z pomocného slovesa a z tvaru množného čísla tematického participia. Na rozdíl od aktivních tvarů zůstává identita podmětu neznámá a implicitní, např. *džambib-a hin džamb-id-e* [píseň-NOM.SG být-PRS.3SG zpívat-PRET-PL] „píseň se zpívá", *kaal-en hin iina-d-e* [Rom-OBL.PL být-PRS.3SG nenávidět-PRET-PL] „Romové jsou nenáviděni" (Granqvist 2005; Pirttisaari 2002: 152–162, 2004c; Hakulinen *et al.* 2004: 1256). Konstrukce založené na statickém slovesu jako určitém slovesu a (obvykle tematickém) minulém participiu odpovídají finskému statickému pasivu, např. *sömsib-a hin ran-l-o* [dohoda-NOM.SG být-PRS.3SG psát-PRET-M.SG] „dohoda je napsaná".

3.6 Adpozice

Systém adpozic ve finské romštině většinou zahrnuje postpozice, ale také několik předložek. Některé z těchto adpozic jsou ambipozicemi. Typologická změna směrem k postpozicionálnímu jazyku (podobnému finštině) začala během 19. století (Granqvist, v tisku). Jako součást této změny byly předložky + určité sekvence determinantů *angl-o* (*-i, -e*), *naalo* [před-DET], *pacho* „vedle", *paalo* „za", *praalo* „na" a *teelo* „pod" nahrazeny tvary jako např. *angle*, *naal*, *pach*, *paale*, *praal*, *teele*, které odpovídají příslovcím místa. Také postpozice vyjadřující zdroj jsou totožné s odpovídajícími příslovci (*naalal*, *pachalesta*, *paalesta*, *praalesta*, *teelesta* atd.). Výrazy *apo* „na", *aro* „do", *kajo* „směrem k" a *trystalo* „okolo" jsou původní místní adpozice, které se užívají pouze jako předložky. Mezi ostatní původní adpozice patří předložka *džin* „do (doby)" a kauzální postpozice *chaal*, *straal* „kvůli".

Předložky se pojí s nominativem, případně s nepřímým pádem. Někteří mluvčí si zachovali lokativní doplňky: *neer Deevel-es* [blízko Bůh-OBL.SG], *machkar pen-ne* [mezi REFL-LOC], *ar gaav-es-te* [do vesnice-OBL.SG-LOC]. Postpozice se ve finské rošmtině, podobně jako ve finštině, pojí s genitivem, např.: *Deevel-es-ko neer* [Bůh-OBL.SG-GEN blízko], *pen-go machkar [REFL-GEN mezi].*

3.7 Derivace

Finská romština má velmi bohatý inventář derivačních sufixů. Vzhledem k omezenému prostoru se zde budu věnovat pouze derivaci podstatných a přídavných jmen.

3.7.1 Derivace substantiv

Deverbální i denominální abstraktní podstatná jména jsou ve finské romštině odvozena pomocí stejné přípony *-ba*, např. *rakkav-* „mluvit" > *rakkiba* „řeč", *duk* „bolesti" > *dukkiba* „nemoc", *loolo* „červený" > *looliba* „červeň". Přípona *-ben*, užívaná pouze k odvozování deverbálních abstraktních podstatných jmen je ve finské romštině neproduktivní a užívá se pouze u několika primárních sloves. Odpovídající přípona *-pa* se objevuje v lexikalizovaných abstraktních podstatných jménech ve skandinávské romštině (Scandoromani) používané ve Švédsku a Norsku (Peter Bakker, osobní komunikace 3. února 2003). Ostatní severní dialekty používají přípony *-ben/-be/-pen/-pe* (RMS). Pádové paradigma abstraktních podstatných jmen zakončených na *-ba* je pravidelné, např. NOM.SG *duurib-a*, OBL.SG *-os-*, NOM.PL *-i*, OBL.PL *-on-* „vzdálenost". Jen stopy supletivního sufixu *-m(n)as*, vyskytujícího se v ostatních severních dialektech (např. *duripen – duripnas-*, *durałpnas-*) se vyskytují v lexémech jako např. *bipimnaskiiro* „abstinent", *dimnasikiiro* „dárce", *džamnaskiiro* „cestovatel", *džimnaskiiro* „život", *pimnaskiba* „intoxikace", *samnasko* „směšný", *chamnaskiiro* „chléb, jídlo" atd. (Granqvist 2007: 373–374.)

Ostatní typy odvozených podstatných jmen, shrnuté v následující tabulce, jsou marginální a synchronně neproduktivní.

Tabulka 17. *Ostatní typy (historicky) odvozených substantiv.*

Typy odvozených substantiv	Derivační přípona	Příklad
Odvozená substantiva rodu ženského	*-ni*	*romni* „romská žena“ < *rom* „Rom“
	-issa	*piskarissa* „otrokyně" < *piskaris* „otrok“
Historická deminutiva	*-oro*	*lalluro* „hloupý“
	-ič(o)	*baliči* „prasnice“
Substantiva odvozená pomocí obecných substativních derivačních markerů	*-in*	*busin* „přítel“
	-no	*balichno* „kanec“
	-aris	*aptiekaris* „lékarník“

3.7.2 Derivace adjektiv a adverbií

Finská romština má bohatý repertoár přípon užívaných pro odvozování přídavných jmen, ale jen několik z nich je produktivních. Přehled adjektivních derivačních přípon je v tabulce č. 18. Produktivní sufixy jsou značeny tučně.

Tabulka 18. *Derivační přípony adjektiv.*

Tematické přípony	Příklad
-alo	***bachtalo* „šťastný“ < *bacht* „štěstí“**
-lo	*chutlo* „kyselý“ < *chut* „kyselina“
-elo	*trachelo* „vystrašený“ < *trach* „strach“
-ero	*thyölero* „zakouřený“ < *thuu* „kouř“
-ilo	*truchilo* „žíznivý“ < *truch* "žízeň"
-varo	*manuchvaro* „jedovatý“ < *manuš* „člověk“
-ano	***lochano* „šťastný“ < *loch* „štěstí“**
-eno	*teeleno* „nižší“ < *teel(e)* „pod“
-ino	*berechchino* „každoroční“ < *berech* „rok“
-uno	***kachtuno* „dřevěné“ < *kacht* „dřevo“**
-no	*chukkarno* „tichý“ < *chukkar* „ticho“
-avo	*rupavo* „stříbrný“ < *rup* „stříbrem“
-uno (< STIND -tana)	*aur(j)uno* „vnější“ < *auri* „vně“
-duno	*paalalduno* „později“ < *paalal* „za; po“
-(i)kaano	***sonakaano* „pozlacený“ < *sonak* „zlato“**
-achkaano	*čorachkaano* „krádež“ < *čoor* „zloděj“ / *čoor-* „ukrást“
-achchaano	*čorachchaano* „tajemství“ < *čoor* „zloděj“ / čoor- „ukrást“
-(i)kuuno	***deulikuuno* „zbožný“ < *Deevel* „Bůh“**

Atematické přípony	Příklad
-vitiko	***rukkavitiko* „dřevěné“ < *ruk* "tři"**
-itiko	***vullitiko* „vlněný“ < *vulla* "vlna"**
-ligo	*faarligo* „nebezpečný“ (< středověká dolnoněmčina *vārlik*, dánština/švédština *farlig*)
-igo, -iko	*noodigo* „milosrdný“ (< švédština. *nådig*)

Příslovce jsou odvozována od přídavných jmen pomocí suffixů *-es* a *-as*, např. *bar-o* „velký“ > *baara-es* „výrazně“, *rankan-o* „krásný“ > *rankan-es* „krásně“; *čichk-o* „dobrý“ > *čichk-as* „dobře“, *finitik-o* „finský“ > *finitik-as* „finsky“. Komparativy příslovcí jsou homonymní s komparativy adjektiv, tedy např. *rankan-ide* znamená jak „krásnější“, tak i „krásněji“. Příponu *-ides* užívají někteří mluvčí, aby rozlišili komparativy příslovcí.

3.7.3 Odvozená slovesa a adaptace přejímek

Převážná většina sloves finské romštiny spadá do tří tříd: a) neodvozená primární slovesa (cca. 1/10 všech sloves), b) „tranzitiva“ odvozená pomocí přípony *-av-* (cca 2/3 všech sloves) a c) „intranzitiva“ odvozená pomocí přípony *-uv-/-ov-* (cca. 1/4 všech sloves) (Pirttisaari 2002, 2003; Granqvist 2007: 560–572, 2011: 92). Jen několik tranzitivních sloves je tvořeno v některých idiolektech pomocí konzervativních přípon *-arv-*, *-erv-* , *-alv-* , *-ev-* a *-iv-*, např. *phag-arv-* „zlomit“, *čing-erv-* „ublížit“, *bar-v-alv-* „učinit bohatým“, *čaal-j-ev-* „nasytit“, *čeek-j-iv-* „svědčit“. Podobně je jen malý počet intranzitivních sloves odvozen pomocí přípon *-urv-* a *-ulv-*, např. *phag-urv-* „zlomit“, *beng-j-ulv-* „zhoršit se“. Finská romština nemá specifické markery pro adaptaci slovesných přejímek. Místo toho jsou slovesné přejímky adaptovány pomocí přípon *-av-* a *-uv-*, např. *hinn-av-* „mít čas“ < švédské *hinna*, *kand-av-* „nést“ < fin. *kantaa*, *hyöv-uv-* „potřebovat“ < dánské *behöve* / švédské *behöva*, *viip-uv-* „zůstat“ < fin. *viipyä* (Boretzky 1989; Matras 2002: 128; Pirttisaari 2002: 47, 2003; Granqvist & Pirttisaari 2003; Granqvist 2007: 472).

4. Morfosémantika a syntax

V této závěrečné kapitole se zaměřím na některé rysy morfosémantiky a syntaxe finské romštiny. Morfosémantické funkce pádů jsou do značné míry symbiotické s finštinou: například dativ odpovídá funkčně finským pádům alativu, ilativu a někdy translativu (11a-c). Užívání ablativu odpovídá do značné míry finskému ablativu a elativu (12a-b).

11a.
Satu d-iijas Unelm-a-ke lou-vo.
[Satu dát-PRET.3SG Unelma-OBL.SG-DAT peníze-NOM.SG]
„Satu dal Unelmě peníze.“
(srov. fin. alativ *Unelmalle*)

11b.
Kalikos frend-e au-l-e khangar-ja-ke.
[včera návštěvníci-NOM.PL přijít-PRET-PL kostel-OBL.SG-DAT]
„Včera přišli návštěvníci do kostela."
(srov. finský ilativ *kirkolle*)

11c.
Jou byrju-l-a dömmiboskier-es-ke.
[on začít-PRS.3SG-IND soudce-OBL.SG-DAT]
„Stane se soudcem."
(srov. finský translativ *tuomariksi*)

12a.
Satu kakja-d-as Unelm-a-ta baal-e.
[Satu řezat-PRET-3SG Unelma-OBL.SG-ABL vlas-NOM.PL]
„Satu ostříhá Unelmě vlasy."
(srov. finský ablativ *Unelmalta*)

12b.
Me rakkav-a-a do saak-a-ta.
[já mluvit-PRS.1SG-IND tato věc-OBL.SG-ABL]
„Mluvím o té věci."
(srov. finský elativ *asiasta*)

Čtyři časy ve finské romštině odpovídají morfosémanticky finským časům. Préteritum se užívá obdobně jako finské imperfektum k vyjádření času uplynulého v době řečové situace bez ohledu na stanovisko k aspektu. Konjunktiv finské romštiny má oproti jiným dialektům romštiny jen málo nezávislých funkcí. Morfosémanticky v podstatě odpovídá finským infinitivům:

13a.
S-as fiel-a te presav-el jakkes buut.
[být-PRET.3SG chyba-NOM.SG COMP platit-PRS.3SG/INF tak moc]
„Byla chyba zaplatit tolik."

13b.
Me spaarav-a-a louv-o te
[Já zachránit-PRS.1SG-IND peníze-NOM.SG COMP
činn-aa nev-o beer-o.
koupit-PRS.1SG nový-M.SG auto-NOM.SG]
„Šetřím, abych si koupil nové auto."

13c.
ka Jeesus dik-jas l-es doj souv-el.
[když Ježíš vidět-PRET.3SG on-OBL tam spát-PRS.3SG]
„když ho tam Ježíš uviděl spát."

Syntetický kondicionál funkčně odpovídá finskému kondicionálu.

Finská romština převážně imituje finskou syntax pomocí svých vlastních zdrojů. Několik příkladů je popsáno níže:

a) Základní pořádek slov ve větě
Základní pořádek slov ve větě je ve finské romštině stejný jako ve finštině. Výchozí pořádek slov v deklarativních větách je SVO (13a), ale jednotlivé deklarativní věty se mohou poměrně volně přizpůsobit jiným slovním alternativám, podobně jako ve finštině: všechny možnosti SOV (13b), OVS (13c), OSV (13d) a VSO (13e) jsou gramatické. Markery tázacích vět jsou stejné jako ve finštině, včetně klitik *-ko*, *-kö*, tázacích zájmen, inverze a některých spojek, jako např. *elle* „nebo".

14a.
Čai drab-il-a liin.
[dívka číst-PRS.3SG-INF kniha]
„Dívka čte knihu."

14b.
Čai liin drabila.

14c.
Liin drabila čai.

14d.
Liin čai drabila.

14e.
Drabila čai liin.

b) Plná shoda v pádu u modifikátorů v nominativních frázích.
Demonstrativa se shodují v sekundárních pádech se svým řídícím podstatným jménem:

15a.
dool-es-ta *siiv-es-ta*
[ten-OBL.SG-ABL Nerom-OBL.SG-ABL]
„od tohoto Neroma“

15b.
dool-en-ge *siiv-en-ge*
[ten-OBL.PL-DAT Nerom-OBL.PL-DAT]
„těmto Neromům“

Plná shoda přídavných jmen a neurčitých zájmen je pozorována spíše zřídka:

16a.
do-la *phuran-esk-o* *komu-jes-ko* *neer*
[to-OBL.SG starý-OBL.SG-GEN osoba-OBL.SG-GEN blízko]
„u toho starého člověka“

16b.
phuran-en-go *Kaal-en-go*
[starý-OBL.PL-GEN Romové-OBL.PL-GEN]
„starých Romů“

16c.
tern-en-go *komuj-en-go*
[mladý-OBL.PL-GEN lidé-OBL.PL-GEN]
„mladých lidí“

16d.
sakk-on-en-go *džeen-en-go*
[každý-EXT-OBL.PL-GEN člověk-OBL.PL-GEN]
„ze všech lidí“

c) Struktura slovesných argumentů
Sekundární pády a předložkové fráze fungující jako argumenty sloves převážně odpovídají finským adverbiláním doplněním sloves.

5. Závěrečné poznámky

Ve svém článku jsem představil krátký srovnávací gramatický náčrt finské romštiny. Zatímco hlavní cíle tohoto článku byly deskriptivní, ústředními diskutovanými

tématy byly důsledky kontaktu finské romštiny s finštinou a změny a variantnost ve finské romštině jako vysoce erodovaném jazyce. Tento článek je jedním z prvních popisů finské romštiny zveřejněných pro mezinárodní publikum. Sestavení komplexní deskriptivní gramatiky finské romštiny je součástí plánu dokumentačního projektu, který bude realizován během let 2013-2016. Zatímco funkční morfosyntax finské romštiny již byla rozsáhle popsána (Granqvist 2011, 2012), hodně práce ještě zbývá v oblasti syntaxe z hlediska romské symbiózy s finštinou. V roce 2013 také vyjde monografie zabývající se historickým vývojem finské romštiny od konce 18. století. Důležitou oblastí lingvistického výzkumu finské romštiny tak tedy také ještě zůstává vztah finské romštiny s ostatními romskými severními dialekty.

Literatura:

ARISTE, PAUL. 1938.:Über die Sprache der finnischen Zigeuner. *Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamat, Annales Litterarum Societatis Esthonicae* 1938/2, str. 206–221.

BORIN, LARS. 2000: A corpus of written Finnish Romani texts. In: O Croinin, Donncha (ed.) LREC 2000. *Workshop proceedings. Developing language resources for minority languages: reusability and strategic priorities.* Atény: ELRA, str. 75–82.

BRANDT-TASKINEN, PIA. 2001. Suomen romanikielen verbikomplementit. Diplomová práce. Univerzita v Helsinkách.

ELŠÍK, VIKTOR. 2000a. Romani nominal paradigms: their structure, diversity, and development. In: Elšík, V., Matras, Y. (eds.) *Grammatical relations in Romani: the noun phrase*. Amsterdam: Benjamins, str. 9–30. ISBN 90 272 3718 2

ELŠÍK, V., MATRAS, Y. 2001a. *Romani Morpho-Syntactic (RMS) Database*. University of Manchester, Department of Linguistics.

GANANDER, KRISTFRID 1779. Undersökning om De så kallade TATTERE eller Zigeuner, Cingari, Bohemiens, Deras härkomst, Lefnadssätt, språk m.m. Samt om, när och hwarest några satt sig ner i Swerige? Manuscript. Stockholm: Vitterhetsakademien.

GRANQVIST, KIMMO. 1999a. Vowel Harmony in Finnish and Finnish Romani. *SKY Journal of Linguistics* 12, 27–44.

—— 2002b. Finnish Romani Phonology and Dialectology. *SKY Journal of Linguistics* 15, 61–84.

—— 2005. ROMTWOL. An implementation of a two-level morphological processor for Finnish Romani. In Schrammel, B., Halwachs, D., Ambrosch, G. (eds.) *General and Applied Romani Linguistics Proceedings of the 6th Inter-*

national Conference of Romani Linguistics. Mnichov: LINCOM Europa, str. 150–162. ISBN 3 89586 741 1

— — 2007. *Suomen romanin äänne- ja muotorakenne*. Suomen Itämaisen Seuran Suomenkielisiä julkaisuja 36. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 145. Helsinki: Yliopistopaino. ISBN 978 951 9380 69 8

— — 2010a. Lost features in Finnish Romani. Příspěvek z konference: 9th International Conference on Romani Linguistics, Helsinky, Kotus 2.–4. září 2010.

— — 2010b. Finnish Romani in the periphery of northern dialects. Příspěvek prezentovaný na Výročním zasedání Gypsy Lore Society v roce 2010, Lisabon, 8. – 10. září 2010.

— — 2011. Lyhyt Suomen romanikielen kielioppi. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 24. Helsinky. http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk24/ (2.4.2012). ISBN 978-952-5446-69-2

– – 2012. Vauro! *Suomen romanikieltä edistyneemmille*. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja. 165. Helsinky: Kotimaisten kielten keskus. ISBN 978-952-5446-67-8

HAKULINEN, A., VILKUNA, M., KORHONEN, R., KOIVISTO, V., HEINONEN, T. R., ALHO, I. 2004. *Iso suomen kielioppi.* (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, 950.) Helsinky: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. ISBN 951 746 5572

HASPELMATH, MARTIN. 1997. *Indefinite pronouns.* Oxford: Clarendon Press. ISBN 019829963X

HEDMAN, HENRY. 1996: *Sar me sikjavaa romanes. Romanikielen kielioppiopas*. Jyväskylä: Opetushallitus. ISBN 951 719 614 8

— — 2004. Suomen romanikieli salakielenä. In: Nenonen, Marja (ed.) *Příspěvky 30. Finské konference lingvistiky, Joensuu, 15.–16. května 2003*, Joensuu: University of Joensuu, str. 42–8. ISBN 952 458 449 2

— — 2009. Suomen romanikieli: sen asema yhteisössään, käyttö ja romanien kieliasenteet. *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 8. Helsinky: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.* http://scripta.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk8/ (12.9.2012). ISBN 978 952 5446 41-8

KARIMUS, MIRJAM. 1969. Romanien tavoista. In: Huttunen, K., Nordström-Holm G. (eds.) *Mustalaiselämää.* Helsinky: Tammi. ISBN kr2027045

KOIVISTO, VILJO. 1987. *Rakkavaha romanes. Kaalengo tšimbako sikjibosko liin*. Ammattikasvatushallitus – Valtion painatuskeskus: Helsinky. ISBN 9518606110

— — 1992. Tutkimus Suomen romanikansan ammateista ja niissä tapahtuneista muutoksista. Diplomová práce. Univerzita v Helsinkách.

KOPSA-SCHÖN, TUULA. 1996. *Kulttuuri-identiteetin jäljillä. Suomen romanien kulttuuri-identiteetistä 1980-luvun alussa*. Helsinky: SKS. ISBN 951 717 911 1

MASICA, COLIN P. 1991. *The Indo-Aryan Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780521299442
MATRAS, YARON. 1999a. The speech of the Polska Roma: some highlighted features and their implications for Romani dialectology. *Jouranl of the Gypsy Lore Society*, pátá řada, 9(1), 1–28.
– – 1999d. s/h alternation in Romani. An historical and functional interpretation. *Grazer Linguistische Studien* 51, 99–129.
– – 2002. *Romani. A linguistic introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0521631653
MATRAS, Y., SAKEL, J. (eds.) 2007. *Grammatical borrowing in cross-linguistic perspective.* Berlin: Mouton de Gruyter. ISBN 978 3 11 019919 2
MIKLOSICH, FRANZ. 1872–1880: *Über die Mundarten und Wanderungen der Zigeuner Europa*, X-XII. Wien: Karl Gerold's Sohn.
MUSTALAISASIAIN NEUVOTTELUKUNTA. 1981. *Mustalaiset vähemmistönä suomalaisessa yhteiskunnassa*. Helsinky: Valtion painatuskeskus. ISBN 951 46 6106 0
PIRTTISAARI, HELENA. 2002. Suomen romanin partisiippien morfologiaa. Diplomová práce. Univerzita v Helsinkách.
— — 2003. Muutos ja variaatio Suomen romanin verbien taivutustyypeissä. *Virittäjä* 4, 508–28.
— — 2004a. Contact-induced changes in Finnish Romani. http://www.ling.helsinki.fi/kielitiede/20scl/abstracts.shtml#Pirttisaari. (9. srpna 2004.)
— — 2005. A functional approach to the distribution of participle suffixes in Finnish Romani. In Schrammel, B. Halwachs, D. Abrosch, G. (eds.) *General and Applied Romani Linguistics. Proceedings of the 6th International Conference on Romani Linguistics*. München: Lincom Europa, s. 114–27. ISBN 3 89586 741 1
SAMPSON, JOHN. 1968 [1926]. *The dialect of the Gypsies of Wales being the older form of British Romani preserved in the speech of the clan of Abram Wood*. Oxford: Clarendon Press.
TENSER, ANTON. 2005. *Lithuanian Romani*. Lincom Europa: Mnichov. ISBN 3895869597
— — 2008: The northeastern group of Romani dialects. Nepublikovaná disertační práce. University of Manchester.
THESLEFF, ARTHUR. 1899. *Finlands zigenare. En etnografisk studie*. Helsinky.
— — 1901. *Wörterbuch des Dialekts der finnländischen Zigeuner*. Acta Societatis Scientiarum Fennicae XXIX:6. Helsinky: Finnische Litteratur-Gesellschaft.
— — 1904: *Zigenare. En inledande öfversikt till det af författaren vid Skansens vårfest 1904 anordnade zigenarlägret*. Stockholm: Centraltryckeriet.
TOLKKI, TOIVO. 1951. Poliisi ja mustalaiset. *Poliisimies* 11.

VALTONEN, PERTTI. 1968. Suomen mustalaiskielen kehitys eri aikoina tehtyjen muistiinpanojen valossa. Licentiate thesis. Univerzita v Helsinkách.
VEHMAS, RAINO. 1961. *Suomen romaniväestön ryhmäluonne ja akkulturoituminen*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 81, Turku.
VUORELA, K., BORIN, L. 1998: Finnish Romani. In: Ó Corráin, A., Mac Mathuna, S. (eds.) *Minority Languages in Scandinavia, Britain and Ireland*. 3, Uppsala. s. 51–76. ISBN 91 554 4111 4

Použité zkratky

1	1. osoba	2	2. osoba
3	3. osoba	ABL	ablativ
ADESS	adesiv	ALL	alativ
CLIT	klitikum	CND	kondicionál
COMP	doplněk	DAT	dativ
EXT	rozšíření kmene	F	femininum
GEN	genitiv	IMPF	imperfektum
IND	indikativ	INF	infinitiv
INESS	inesiv	LOC	lokativ
M	maskulinum	NEG	zápor
NOM	nominativ	OBL	obliquus/nepřímý pád
PART	partitiv	PAST	minulý čas
PL	množné číslo	PRET	préteritum
PRS	přítomný čas	PTCP	participium
RELF	reflexivum	SG	singulár
STIND	staroindoárijština		